

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

ГБОУ «Сорокская сойотская школа – интернат среднего общего образования»

<p>«Рассмотрено» Руководитель МО <u>Хулуева Н.В. / [подпись] /</u> Протокол № 1 от « 28 » августа 2023г</p>	<p>«Согласовано» Заместитель директора по УМР ГБОУ «ССШИ СОО» <u>Бадеева Т.Г. / [подпись] /</u> от « 28 »августа 2023 г</p>	<p>«Утверждено» Директор ГБОУ «ССШИ СОО» <u>Ниндакова З.У. / [подпись] /</u> Приказ № 68 от «28» 2023 г М.П. </p>
---	---	--

Рабочая программа
по бурятскому языку 6 класс

предмет, класс

Дугаровой Светланы Готобдоржиевны

ФИО должность

Рассмотрено на заседании

Педагогического совета

Протокол № 1

от 28 августа 2023 г

у. Сорок 2023-2024 уч.год

Тайлбaри бэшэг

Программа разработана на основе следующих нормативных документов и методических материалов:

-Федеральный закон об образовании в Российской Федерации № 273-ФЗ от 29.12.2012;

-Федеральный государственный образовательный стандарт основного общего образования, утвержденный приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от «17» декабря 2010 г. № 1897;

-Приказ Министерства просвещения Российской Федерации от 20.05.2020 № 254 "Об утверждении федерального перечня учебников, допущенных к использованию при реализации имеющих государственную аккредитацию образовательных программ начального общего, основного общего, среднего общего образования организациями, осуществляющими образовательную деятельность"

Приказ Министерства образования и науки Республики Бурятия от 17.09.2019г №1366 «Об утверждении перечня учебников и учебно-методических пособий»

- Буряад нургуулин программанууд «Буряад хэлэн» 5-9 классуд, 2008; по бурятскому языку в 6 классе к УМК для 6 класса О. Ш. Цыремпилова, Ц. С. Жанчипова «Буряад хэлэн», Улан-Удэ, Бэлиг, 2013 он

-Положение о рабочей программе по учебному предмету ГБОУ «Сорокская сойотская школа-интернат»

-Основная общеобразовательная программа основного общего образования ГБОУ «Сорокская сойотская школа-интернат»

-Учебный план ГБОУ «Сорокская сойотская школа-интернат»

Для реализации программы используется учебник: Бурятский язык 6 класс О. Ш. Цыремпилова, Ц. С. Жанчипова «Буряад хэлэн», Улан-Удэ, Бэлиг, 2013 он,

Место предмета в федеральном базисном учебном плане

Согласно федеральному базисному учебному плану для образовательных учреждений Российской Федерации на изучение бурятского языка в 6 класс отводится **3 ч в неделю, всего 102ч**

Тус худэлмэри хадаа 1312 дугаар 2004 оной мартын 9 Россиин Федерациин хуралсалай министерствын тогтоолнууд, 889 дугаар 2010 оной августын 30 хубилагдааһн хуралсалай министерствын тогтоолнууд, 1089 дугаар 2004 оной мартын 5-най хуралсалай министерствын захиралта дээрэ үндэБэлжэ зохоогдоһон, туршалгын программа баримталан, 6-дахи класста буряад хэлээр ажалай программа зохоогдобо. Тэрэниие үзэлгэдэ 120 саг угтэнэ.

Россиин эрдэм хуралсалда шэнэ шэглэлнуудэй нэбтэрэн орожо, бэелуулэгдэжэ байгаа мунөө сагта Байгалай регионой хуралсалай эмхинуудтэ буряад хэлэ бэшэг шудалалгада гунзэгы анхарал хандуулагдана.

1992 оной июниин 10-да баталагдаһан «Буряад Республикын арадуудай хэлэнууд тухай» Хуулиин ёһоор буряад хэлэнэй гурэнэй хэлэнуудэй нэгэн болоод байхадань, тус хэлэндэ олониитын, арад зоной, залуушуулай, хурагшадай хандалга нилээд гунзэгырнэ.

6 класста туд программа бэелуулэгдэхэдээ, хуралсалай номууд ба дидактическа материалнууд, таблицанууд болон буряад хэлэнэй диск дээрэ үндэһэлжэ зохоогдобо.

Хуралсалай ябадал иимэнууд технологи болон методико дээрэ эмхигхэгдэнэ: тулэблэлэй, блогой, шэнжэлуулжэ ойлгуулха, зохоохы, бэдэрэлгын онол аргууд. Заалгын ба шэнжэлэн үзэлгын замуудые тодоруулдаг, багшалхы эрдэм ухааниие буряад хэлэ зааха методико гэдэг. Методико хадаа хэлэ шудалгые тодоруулна, мэдэсыень элируулнэ, раздел бүхэниие ямар класста хэды шэнээн гунзэгыгөөр ба ургэнөөр үзэхэ ёһотойб гэжэ шэнжэлнэ, багша ямар арга боломжонуудые хэрэглэхэб, заалгая хайшан гэжэ һайжаруулхаб гэжэ тодоруулна. Методико дидактикатай тон нягта холбоотой. Хумуужуулгын, эрдэмэй болон хуралсалай ёһо анхаралдаа абадаг дидактикын юрэнхы үзэлнууд методикын үндэһэ һууринь болоно гээшэ. Методико хумуужуулгын, эрдэмэй болон хуралсалай уедэ хунэй һанаан сэдхэлэй хугжэлтэ (психикэ) шудалдаг, багшалхы ухаан сэдхэлтэй, тэрэнэй психологическа үндэһэ һуури шэнжэлдэг психологитой тон нягта холбоотой. Ёһо журам эбдэдэггүй хумуужуулгын асуудалнуудые хараадаа абажа, буряад хэлэнэй методико этикэтэй, эстетикэтэй харилсаатай байдаг. Тэрэһээ гадна буряад хэлэнэй методико ондоо дутэрхы хуралсалай предметуудтэй нягта холбоотой: буряад литература, ород хэлэн ба литература, туухэ, хугжэм, дуршэлэн харуулдаг искусствотой. Буряад хэлэнэй методико хургуулиин багшанарай дуй дуршэл шэнжэлдэг, онсодходог ба тэрээн дээрэ үндэһэлдэг.

Буряад хэлэнэй методикын гол тулэб үзэлнууд (основные принципы) иимэнууд байна: научна шанар, туухэ баримталга.

Хургалгын уедэ хэрэглэгдэдэг үзэгдэлнууд иимэ:

- ажабайдалтай холбоо

- гуримтай ба зоринон уралсал:

Гол шухала зорилгонууд:

- ургажа ябаа залуу уетэндэ эрдэм болбосоролой ундэһэ һууриие гунзэгыгөөр ба бата бэхеэр угэхэ;
- һурагшадые Буряад Республикын гурэнэй аман ба бэшэгэй хэлэтэй болгохо;
- ниитын болон ажахын хэрэгтэ түрэлхи хэлэеэ хэрэглүүлжэ һургаха;
- арадайнгаа туухэ, аман зохеолойнь баялиг, ёһо заншал, соел болбосорол

Эдэ бугэдэндэ тушэглэн, тэдэниие һургажа, хугжөөжэ, хумуужуулжэ, буряад ундэһэ яһатанай гунзэгы мэдэрэл буридхуулхэ.

Тус зорилгонуудһаа дулдыдан, буряад хэлэ узэжэ байһан һурагшадта эрдэмэй - лингвистическэ мэдээнүүдые, ойлгосонуудые, грамматикын дуримуудые дуурэнээр шудалан узуулхэ шухала.

Һургалгын уеын шухала хубинууд хадаа һуралсалай зорилго, предмет, багша, һурагша.

Һурагшадай мэдэсэ, шадал, дадалыень шалгаха янзанууд: шалгалтын упражненинууд, бэшэмэл харюунууд, тестнууд, диктантнууд, шалгалтын холимог худэлмэри, аман шалгалта, хеерэлдеен, һурагшадтай уридшалан худэлэлгэ, хусэд шийдхэгдээгүй асуудалнуудые шэнжэлуулэн тайлбарилга, сахим һураха номоор даабаринуудые дуургэлгэ

Сэдэбуудэй гаршаг

5-дахи класста үзэхэнөө дабталга

1. Фонетикэ, абтаһан угэнууд, мэдуулэл, обородууд
2. Хэлэнэй удха шанар.
3. Лексикэ. Ундэһэн буряад угэнууд.
4. Нютаг угэнууд. Мэргэжэлтэнэй угэнууд.
5. Ондоо хэлэнБээ абтан угэнууд.
6. Шэнэ угэнууд. Хуушарһан угэнууд.
7. Фразеологии.
8. Морфологи.
Юумэнэй нэрэ
9. Юумэнэй нэрэ.
10. Юумэнэй нэрын зохилдол
11. Юумэнэй нэрын хамаадал
Тэмдэгэй нэрэ
12. Тэмдэгэй нэрэ.
13. Шанарта ба харилсаата тэмдэгэй нэрэнууд
14. Тэмдэгэй нэрын шанарай зэргэнууд
15. Тэмдэгэй нэрые юумэнэй нэрын орондо хэрэглэлгэ
16. Тэмдэгэй нэрын падеждэ зохилдол
17. Тэмдэгэй нэрэнуудэй хамаадал
Тоогой нэрэ
18. Тоогой нэрэ
19. Тоолоһон тогой нуулэй н хашалганиие зуб бэшэлгэ
20. Тоогой нэрэнуудэй илгарал
21. Тоогой нэрын педжда зохилдол
Тулөөнэй нэрэ
22. Тулөөнэй нэрэ
23. Тулөөнэй нэрын удхаараа илгарал
24. Тулөөнэй нэрэ олоной тоо
25. Тулөөнэй нэрэ зохилдол
26. Тулөөнэй нэрэ хамаадал

Дайбар угэ

27. Дайбар угэ

28. Дайбар угэгуудэй удхаараа илгарал

29. Жэл соо үзэһэнөө дабталга

Һурагшадай мэдэсэ, шадабарида табигдаха гол эрилтэнууд

Һурагшад 6-дахи класс дуургэхэдээ иимэнууд шадабаритай болон дадалтай болохо ёһотой:

- хэлэлгэдээ угэнуудые зубөөр хэрэглэжэ һураха;
- мэдүүлэлнуудые хэлэлгэдээ зубөөр зохёожо, хэлэжэ шадаха;
- дутэрхы удхатай угэнуудые хэлэлгэдээ хэрэглэхэ;
- аялгануудай, хашалгануудай илгаа мэдэхэ;
- алдуугуйгөөр, зубөөр бэшэжэ шадаха.

Предметные компетенции:

- угэ соохи үзэгууд ба абяануудые зубөөр илгаруулха, шуулбэрилхэ, аялгануудай ба хашалгануудай илгаа мэдэхэ, буряад болон абтаһан угэнуудэй бэшэгэй дурим мэдэхэ, тэрэниие баримталан, угэнуудые болон мэдүүлэлнуудые зубөөр угуулхэ, бэшэхэ, угэнуудые буридэлөөрнь шуулбэрилхэ, юрын мэдүүлэлнуудые зохёохо, мэдүүлэлэй юрын гэшуудые мэдэхэ,
- юрэ хөөрэхэн, бодомжолһон, зураглаһан угуулэлнуудые илгаруулха. юрын тусэб табижа шадаха;
- хэлэлгэдээ угэнуудые зубөөр хэрэглэжэ һураха;
- мэдүүлэлнуудые хэлэлгэдээ зубөөр зохёожо, хэлэжэ шадаха; дутэрхы удхатай угэнуудые хэлэлгэдээ хэрэглэхэ; алдуугуйгөөр, зубөөр бэшэжэ шадаха.

Метапредметные компетенции

- шухала хэрэгтэй мэдээсэлнуудыг бэдэржэ, компьютер болон интернетэй хусөөр мэдээнүүдыг оложо, хэрэглэжэ шадаха; шуумжэлэл, шэнжэлэл хэжэ, дутаг дундануудыг элируулжэ; хэһэн ажалдаа арга боломжонуудыг тааруулжа, шалгалта, сэгнэлтэ угэжэ шадаха; юумыг сасуулжа, тааруулжа, шалтаг хойшолоной холбоо байгуулжа, бодолоо удаа дараалуулан һубарюулжа шада.

Личностные компетенции:

- буряад хэлээ буряад арадай ундэһэн-болбосоролой нангин баялиг гэжэ ойлгохо;
- турэл хэлэндээ дуратайгаар, хундэтэйгөөр хумуужэхэ;
- хэлэнэй баялигыг грамматическа аргуудыг өөрынгөө хэлэлгэдэ хэрэглэжэ, бодожо байһан бодолоо тэрэнэй хусөөр хэлэжэ шадаха.

Коммуникативные УУД:

- бэе бэе шагнажа, дуулажа шадаха; хэлэнэй аргуудыг хэлэлгэдэ хэрэглэжэ, өөрынгөө хараа бодол хэлэжэ шадаха;
- бэшэг дээрэ, аман хэлэлгээрэ хэрэгтэй мэдээсэл дамжуулжа шадаха;
- асуулта хэжэ, хунэй һанал бодол ба өөрынгөө һанамжа хэлэжэ шадаха;
- хэжэ байһан юумэнэйнгэ зорилгонуудыг, хамта дуургэхэ ажалайнгаа тусэбуудыг, яаж тэрээнэ дуургэхыг элирхэйлжэ шадаха;
- олоһон мэдэсээрэ нүгөөдэтэе хубаалдажа, ур дунтэй бодол абаха; бэе бэе хундэлжэ, нүгөөдэдөө анхаралтайгаар хандаха.

Регулятивные УУД:

- олоһон мэдэсэһээ уламжалан, ушөө мэдэхэгүй юумэн тушаагаа зорилго табиха;
- тусэблэлгэ, удаа дараалуулан хоорондын зорилгонуудыг табижа, ямар дундэ ерэхээ уридшалан мэдэхэ;
- сэгнэлтэ хэхэдээ, юу ойлгоһоноо, ушөө юу ойлгожо абахабиб, хэр зэргэ шанартайгаар ойлгообиб гэжэ, хэһэн ажалаа сэгнэжэ шадаха;
- эрмэлзэл зоригоо суглуулжа, бэрхэшээлнуудыг дабажа шадаха.

Тематическое планирование

№ п/п	Наименование раздела	Общее количество часов	Количество часов, отведенных на контрольные работы
1.	Буряад хэлэн XXI зуун жэлэй эхиндэ	3ч.	-
2.	5-дахи класста узэһэноо дабталга	8ч.	1ч.
3.	Лексикологи. Фразеологи	8ч.	1ч.
4.	Грамматика. Морфологи	3ч.	-
5.	Юумэнэй нэрэ	27ч.	3ч.
6.	Тэмдэгэй нэрэ	14ч.	1ч.
7.	Тоогой нэрэ	13ч.	1ч.
8.	Тулоонэй нэрэ	11ч.	1ч.
9.	Дайбар угэ	9ч.	1ч.
10.	Дабталга	6ч.	1ч.
	Итого:	102ч.	10ч.

Календарно-тематическое планирование

№ п/п	Темы	Количество часов	Дата	
			Планируемая дата	Фактическая дата
І четверть (27ч)				
Буряад хэлэн XXI зуун жэлэй эхиндэ 3 ч				
1.	Хэлэн тухай	1ч.		
2.	Харилсаанай байдал	1ч.		
3.	Хэлэ хугжөөлгын хэшээл	1ч		
5-дахи класста үзэһэнөө дабталга (8ч)				
4.	Фонетикэ	1ч.		
5.	Угуулэл	1ч.		
6.	Угуулэлэй анализ	1ч.		
7.	Лексикэ	1ч.		
8.	Синтаксис. Холбуулал	1ч		
9.	Мэдуулэл	1ч.		
10.	Шалгалтын ажал (диктант)№1	1ч.		
11.	Алдуу дээрэ худэлмэри	1ч.		
Лексикологи. Фразеологи (8ч)				
12.	Лексикологи. Толинууд.	1ч.		
13.	Фразеологизмууд, тэдэнэй гол шэнжэнууд	1ч.		
14.	Фразеологизмууд, тэдэнэй гол шэнжэнууд	1ч.		
15.	Хэлэлгэ хугжоолгэ	1ч		
16.	Фразеологизмын ситаксическа уургэ	1ч.		
17.	Шалгалтын ажал (тест)№2	1ч		
18.	Алдуу дээрэ худэлмэри	1ч		
19.	Хэлэлгэ хугжоолгэ	1ч		
Грамматика. Морфологи (3ч)				

20.	Грамматика. Морфоллоги. Хэлэлгын хубинуудай лексическэ категори	1ч.		
21.	Хэлэлгын хубинуудай грамматическа, синтаксическа категоринууд	1ч.		
22.	Хэлэ хугжоолгэ	1ч.		
Юумэнэй нэрэ (27ч)				
23.	Юумэнэй нэрын удха шанар	1ч		
24.	Юрын ба тусхайта юумэнэй нэрэнууд	1ч.		
25.	Шалгалтын ажал (тест)№3	1ч		
II четверть (21ч)				
26.	Нютагайм домогто газарнууд	1ч.		
27.	хуралсалай проект	1ч		
28.	Тодорхой ба зайрай юумэнэй нэрэнууд	1ч		
29.	Шалгалтын ажалда бэлдэлгэ	1ч		
30.	Шалгалтын ажал№4	1ч.		
31.	Алдуу дээрэ худэлмэри	1ч.		
32.	Юумэнэй нэрын нэгэнэй ТОО	1ч.		
33.	Абтаһан угэнуудэй олоной ТОО	1ч.		
34.	Хэшээл практикүм	1ч		
35.	Юумэнэй нэрын зохилдол	1ч.		
36.	Нэрын падеж. Аялганаар һуултэһэн угэнуудэй зохилдол	1ч.		
37.	Хамаанай падеж	1ч.		
38.	Юумэнэй нэрын зүгэй, уйлын падежуудэй залгалтанууд	1ч.		
39.	Юумэнэй нэрын зэбсэгэй, хамтын , гаралай падежнууд	1ч.		
40.	Зохилдол дабталга	1ч.		
41.	Шалгалтын худэлмэри№5	1ч.		
42.	Алдуу дээрэ худэлмэри	1ч.		
43.	Юумэнэй нэрын нюурта хамаадал	1ч		

44.	Юумэнэй нэрын оортэ хамаадал	1ч.		
45.	Юумэнэй нэрын морфоллогическа шуулбэри	1ч.		
46.	Бэхижуулгын хэшээл	1ч.		
III четверть (33ч)				
47.	Бэхижэлгэ	1ч.		
48.	Угуулэл	1ч.		
49.	Хэлэ хугжоолгэ	1ч		
Тэмдэгэй нэрэ (14ч)				
50.	Тэмдэгэй нэрын удха шанар	1ч.		
51.	Тэмдэгэй нэрын илгарал. Шанарта ба харилсаата тэмдэгэй нэрэнууд.	1 ч.		
52.	Шанарта тэмдэгэй нэрын шанарай зэргэнууд	1ч.		
53.	Харилсаата тэмдэгэй нэрэнууд	1ч.		
54.	Хэшээл практикум	1ч		
55.	Абтаһан тэмдэгэй нэрэнуудые зуб бэшэлгэ. Хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ.	1ч		
56.	Тэмдэгэй нэрын хэлэлгэ соо хэрэглэлгэ тухай	1ч		
57.	Юумэнэй нэрын орондо хэрэглэгдэһэн тэмдэгэй нэрын зохилдол	1ч		
58.	Юумэнэй нэрын орондо хэрэглэгдэһэн тэмдэгэй нэрын хамаадал	1ч		
59.	Дабталга, бэхижуулгэ	1ч		
60.	Шалгалтын ажал№6	1ч		
61.	Алдуу дээрэ худэлмэри	1ч		
62.	Угуулэл	1ч		
63.	Хэлэ хугжоолгэ	1ч		
Тоогой нэрэ (13ч)				

64.	Тоогой нэрын удха шанар	1ч		
65.	Тогой нэрэнүүдэй илгарал. Тоолоһон тоогой нэрэнүүд	1ч		
66.	Тоолоһон тоогой нэрэнүүдэй нуулэй –н хашалганай хэрэглэлгэ	1ч		
67.	Дугаарлаһан тоогой нэрэнүүд	1ч		
68.	Баглуулһан тоогой нэрэнүүд	1ч		
69.	Суглуулһан тоогой нэрэнүүд	1ч		
70.	Хэшээл-наадан	1ч		
71.	Тоогой нэрын удхаараа илгарал	1ч		
72.	Хэлэлгэ соо тоогой нэрын хэрэглэлгэ тухай	1ч		
73.	Шалгалтын ажал№7	1ч		
74.	Алдуу дээрэ худэлмэри	1ч		
75.	Угуулэл	1ч		
76.	Хэлэ хугжоолгэ	1ч		
Тулоонэй нэрэ (11ч)				
77.	Тулоонэй нэрын удха шанар	1ч		
78.	Тулоонэй нэрын удхаараа илгарал	1ч		
79.	Тулоонэй нэрын олоной тоо	1ч		
IV четверть (21ч)				
80.	Тулоонэй нэрын зохилдол	1ч		
81.	Хэшээл-практикум	1ч		
82.	Тулоонэй нэрын хамаадал	1ч		
83.	Тулоонэй нэрын хамаадал	1ч		
84.	Тулоонэй нэрэ хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ	1ч		
85.	Угуулэл	1ч		
86.	Шалгалтын ажал№8	1ч		
87.	Алдуу дээрэ худэлмэри	1ч		
Дайбар угэ (9ч)				
88.	Дайбар угэ	1ч		
89.	Анхан ба гараһан дайбар угэнуд	1ч		

90.	Анхан ба гараһан дайбар угэнууд	1ч		
91.	Дайбар угэнуудэй удхаараа илгарал	1ч		
92.	Дайбар угэнуудые хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ	1ч		
93.	Угуулэл	1ч		
94.	Хэлэ Хугжоолгэ	1ч		
95.	Шалгалтын ажал№9	1ч		
96.	Алдуу дээрэ худжлмэри	1ч		
Дабталга (6ч)				
97.	Дабталга. Юумэнэй нэрэ дабталга	1ч		
98.	Тэмдэгэй нэрэ дабталга	1ч		
99.	Тоогой нэрэ дабталга	1ч		
100.	Тулоонэй нэрэ, Дайбар угэ	1ч		
101.	Шалгалтын ажал (тест)№10	1ч		
102.	Алдуу дээрэ худэлмэри, дун гаргалга	1ч		
	Итого:	102ч.		